

Детињство
без екрана?

Детињство у дигиталном свету

-Изазов савременог родитељства-

Да ли сте се некада питали какво је било детињство без интернета, таблета, мобилних телефона? Ако бисмо погледали у будућност, схватили бисмо да ће деца наше деце ово питање доживљавати као историјску фантастику и перципирати га као невероватним.

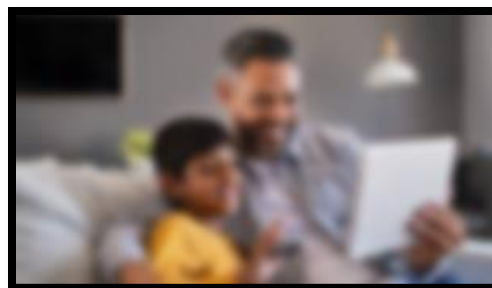
Вратимо се сада у реалност, и хајде да погледамо резултате који су видљиви и који нам показују да очигледно нешто није у реду са утицајем екрана на наше најмлађе (у овом случају деце млађе од две године), чак и када су у питању садржаји који су намењени деци. Код деце млађе од 2 године, гледање телевизије, мобилних телефона, таблета углавном је негативно повезано са развојем језика и функција које су односе на когнитивни развој. Већи број савремених истраживања (Christakis et al., 2009; Perdana, Medise, & Purwaningsih, 2017; Galpin & Taylor, 2018; Madigan et al., 2022) указују на штетан утицај екрана код деце млађе од две године, и повећан ризик за развој говорно-језичких сметњи.

Зашто је то тако? Зато што време од рођења до 3. године живота представља осетљиви (сензитивни) период за учење и развој у свим доменима (физичком, сензорном, језичком, интелектуалном, социјалном) (Пешикан & Антић, 2012). То је период „Неуропластичности“, где ће свака рана стимулација и учење у интеракцији са блиским одраслима дати богате резултате у свим елементима развоја. С друге стране ако се дигитализација конзумира на пасиван начин. И глобално преузима тренд екрана, који добијају улогу „бемиситера“, „дадилге“ и омогућавају родитељима време за себе, као и довољно простора за завршавање других обавеза. Звучи добро, али да ли је стварно тако? Дигитална дадилга ће свакако родитељима пружити осећај уљуљканости, да се дете може на који сат „замировати“, док мама кува ручак, шминка се, а тата прати утакмице, поправља по кући или пак одмара од напорног посла. С друге стране када мало дете пасивно проведе време испред екрана, гутајући садржаје (нпр. гледање програма на телевизији или рачунару, гледање видеоклипова, цртаних филмова) без икаквих учешћа и интеракције са одраслима током усвајања дигиталних садржаја, неће доћи до развоја синапси у мозгу, односно неуронских веза, које се на узрасту од 2. до 3. године удвостручују. А управо је стварање синапси неуролошка основа за учење. Изложеност екранима може довести и до кашњења у социо-емоционалном развоју, као и коришћење мобилних телефона током извођења дневних рутина (оброци, спавање) утиче и на емоционалне проблеме код деце. Док продужено

коришћење екрана може имати и утицаја на развој хиперактивности/поремећај пажње као и екранизма, која се врло често меша са аутизма.

За разлику од пасивног коришћења технологије, много је важно истаћи и активно коришћење дигиталних садржаја, које се реализује посредством одраслих, где родитељска контрола подразумева преузимање технике мера заштите над временом које деца проводе крај екрана, што се посебно односи на садржаје које деца прате и активности које се преузимају у интеракцији са екранима.

Активно коришћење технологије подразумева да је дете ангажовано на смислен и ментално активирајући начин (посредством интерактивних веб-сајтова и апликација). Активно време испред екрана подразумева: креирање садржаја у дигиталном формату, цртање у различитим програмима, кодирање, дизајнирање игара, апликација, писање... Дакле да би деца активно користила дигиталну технологију, велику ће важности имати подршка и посредовање од стране родитеља и васпитача, уз вербализацију и заједничко коментарисање свих садржаја који се прате. Заједничким прелиставање сликовница са родитељима, кроз препознавања многих ситуација, које су виђене у цртаном филму, детету се помаже да разуме и да виђено употреби на стваралачки начин. Такав процес добија васпитну ноту и позитивно утиче на развој говора и грађења вештине комуникације са дететом.

Дакле свакако ће организација и структурисање времена које се проводи крај екрана имати утицаја на то да ли ће дигитализација имати позитивног или негативног ефекта на развој код деце. С обзиром на то да су дигитални уређаји део наше свакодневнице и свакако неизоставни део наше будућности, хајде да детињство у дигиталном свету учинимо продуктивним и незаборавним, а да притом не заборавимо да је прави свет (природа, парк, двориште) једини свет у коме деца првенствено могу одрастати и развијати се на здрав начин.

Марија Ристић, стручна сарадница-педагошкиња